

Pieśń XVIII (Czołem za cześć, łaskawy mój panie sąsiedzie...)

JAN KOCHANOWSKI

PIEŚNI, KSIĘGI PIERWSZE

*Pieśń XVIII*¹

Czołem za cześć², łaskawy mój panie sąsiedzie.
Boże nie daj u ciebie bywać na biesiedzie,
Każesz mi pić przedzięk³ twe przemierze⁴ piwo,
Że do dna nie wypijam, patrzysz na mię krzywo.

Sąsiad, Alkohol

Wszystko wadzi: być⁵ na nos biedna mucha padła,
Mieciesz⁶ głową i mniemasz, że cię do krwi zjadła;
Od stołu żenie każesz, fukasz na pacholki,
Wyciskałeś talerze, wyciskasz i stołki⁷.

Gospodarz, Gość,
Pijaństwo, Przemoc,
Kłótnia

Patrzaj, diable, że sie tu i gościom dostanie:
Gniewaj sie, jako raczysz, jeno nie bij, panie,
Bo ja w tym piwie twoim rozkoszy nie czuję;
Zdrowie rad mam od ciebie⁸, kufła nie przyjmuję.

Jeslić o sławę idzie, kto więcej pić może,
Dajęć przodek⁹ w tym męstwie; sam pójdę na łożę.
Już ty bądź tym rycerzem, co piwo usieczesz¹⁰;
Tęgo nie wiem, jesli¹¹ przed chłopem nie ucieczesz.

Jesli też tak rozumiesz, żebyś mię czestował¹²,
Męczysz mię, nie czestujesz; tociem podziękował.
Chcesz mię uczcić? Dajże mi dobrą wolą¹³ w domu,
A niechaj po niewoli¹⁴ nie pełnię nikomu.

Próżno mi skwarnę¹⁵ dawasz. Ja nie będę gonił¹⁶,
Bych też nabarziej piwa wczorajszego zronił¹⁷.
Wiem, żeby mię psi przedsię¹⁸ twoi pilnowali,
Bych sie układł, wnet by mi gębę ulizali.

¹W przypisach gwiazdką oznaczono wyrazy, które są używane do dziś, ale których znaczenie w *Pieśniach* jest odmienne od znaczenia obecnego. [przypis edytorski]

²*Czołem za cześć* — zwrot oznaczający pożegnanie i podziękowanie (tutaj: za ucztę). [przypis redakcyjny]

³*przedzięk* (starop.) — wbrew mojej woli, gwałtem. [przypis redakcyjny]

⁴*przemierzył* — wstrętny, budzący odrazę, obrzydliwy. [przypis redakcyjny]

⁵*być* — by ci. [przypis redakcyjny]

⁶*mieciesz* — miotasz, potrząsasz. [przypis edytorski]

⁷*Wyciskałeś talerze, wyciskasz (...) stołki* — rzucasz talerzami, rzucasz stołkami. [przypis redakcyjny]

⁸*Zdrowie rad mam od ciebie* — z przyjemnością przyjmuję twój toast za zdrowie. [przypis redakcyjny]

⁹*Dajęć przodek* — przyznaję ci pierwszeństwo. [przypis redakcyjny]

¹⁰*usiec* (tu: 2 os. lp cz. przysz.: usieczesz) — pokonać. [przypis redakcyjny]

¹¹*jesli* — tu: czy. [przypis redakcyjny]

¹²*czestować* — okazywać cześć. [przypis redakcyjny]

¹³*dobra wola* (tu: daw. B. lp. dobrą wolą) — swoboda. [przypis redakcyjny]

¹⁴*po niewoli* — wbrew swojej woli. [przypis redakcyjny]

¹⁵*skwarna* — środek wymiotny podawany ptakom myśliwskim. [przypis redakcyjny]

¹⁶*Ja nie będę gonił* — w domyśle: jak ptak myśliwski, któremu podano skwarnę. [przypis redakcyjny]

¹⁷*piwa (...) zronił* — zwymiotował piwo. [przypis redakcyjny]

¹⁸*przedsię* — przecieź. [przypis redakcyjny]

Alem prosto niemyśliw¹⁹. Ci sie na to godzą,
Co szperki niedopiekle²⁰ i twardy ser głodzą²¹,
Co sobie gardła ostrzą na niewinne piwo
Rydzem, śledziem, ogórkiem; nie wiem, co im krzywo²².

I tak we łbie rozumu po trzeźwiu niewiele,
A ostatek chcą zalać w to miłe wesele.
Niech raczej nic nie będzie, ma li go być mało;
Rado by niebożatko z mózgu oszalało²³.

Więc też wojna bez wici²⁴: gospodarz sie wierci.
Porwoniście zabitej na ostatek śmierci²⁵!
Do tylam was rozwadzał²⁶, aż mi sie dostało;
Bijcie sie, póki chcecie, mnie tam na tym mało²⁷.

Kufle lecą jako grad, a drugi już jęczy:
Wziął konwią, aż mu na łbie zostały obręczy.
Potym do arkabuzów²⁸. A więc to biesiada?
Jesliście tak weseli, jakaż u was zwada?

Nazajutrz sie jednają; przedsię go nalewaj²⁹,
A kto z niezadnym³⁰ głosem, przed pany zaśpiewaj:
«Chciejże pomnieć, a dobrze baczyć, namilejsza!»
«W czerwonej czapce chodził»³¹ zda mi sie cudniejsza.

Uslyszysz tam pięć bassów, dwanaście dyszkantów³²,
Sześć altów, ośm tenorów, dwanaście wagantów³³,
Potym od melodyjej aż posną na stole,
Ali³⁴ drudzy wołają: «Na dwór, na dwór wole!»

Bodajże wam smród w gębę, mili pijanice,
A trąd na twarz; bo żona lubi takie lice.
Krzywej nogi na starość, nieobrotnej szyje,
Krom kłatwy³⁵, kto będzie żyw, snadnie sie dopije³⁶.

Rozum, Pijaństwo

Pijaństwo, Przekleństwo

¹⁹niemyśliw — nie lubiący polowania. [przypis redakcyjny]

²⁰szperki niedopiekle — niedopieczone kawałki wysmażonej słoniny (skwarki). [przypis redakcyjny]

²¹głodzić (tu: 3 os. lm: głodzą) — tu: gryźć. [przypis redakcyjny]

²²co im krzywo — co im zawiniło. [przypis redakcyjny]

²³Rado by (...) z mózgu oszalało — na pewno zwariuje. [przypis redakcyjny]

²⁴bez wici — bez uprzedzenia. [przypis redakcyjny]

²⁵Porwoniście (...) śmierci — niech was śmierć porwie. [przypis redakcyjny]

²⁶Do tylam was rozwadzał — Tak długo rodziłem was, bijących (wadzących) się. [przypis redakcyjny]

²⁷mnie tam na tym mało — mnie to nie obchodzi, mało mi na tym zależy. [przypis redakcyjny]

²⁸arkabuz — strzelba. [przypis redakcyjny]

²⁹go nalewaj — nalewaj piwa (czy też innego trunku). [przypis redakcyjny]

³⁰niezaden (starop.; tu N. lp: niezadnym) — niebrzydki. [przypis redakcyjny]

³¹Chciejże pomnieć, a dobrze baczyć, namilejsza!; W czerwonej czapce chodził — tytuły pieśni popularnych w czasach Kochanowskiego. [przypis redakcyjny]

³²dyszkant — głos chłopięcy. [przypis redakcyjny]

³³wagant (od łac. *vago, vagare*: błądzić) — głos pośredni między altem i tenorem, „błądzący” po pijacku; opis całego tego chóru jest wyraźnie groteskowy. [przypis redakcyjny]

³⁴ali (starop.) — tymczasem. [przypis redakcyjny]

³⁵krom kłatwy — bez przekleństwa. [przypis redakcyjny]

³⁶snadnie sie dopije — łatwo (skutecznie) się upije (a. zapije). [przypis redakcyjny]

Wszystkie zasoby Wolnych Lektur możesz swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać pod warunkiem zachowania warunków licencji i zgodnie z **Zasadami wykorzystania Wolnych Lektur**.

Ten utwór jest w domenie publicznej.

Wszystkie materiały dodatkowe (przypisy, motywy literackie) są udostępnione na **Licencji Wolnej Sztuki 1.3**. Fundacja Wolne Lektury zastrzega sobie prawa do wydania krytycznego zgodnie z art. Art.99(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych. Wykorzystując zasoby z Wolnych Lektur, należy pamiętać o zapisach licencji oraz zasadach, które spisaliśmy w **Zasadach wykorzystania Wolnych Lektur**. Zapoznaj się z nimi, zanim udostępnisz dalej nasze książki.

E-book można pobrać ze strony: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/piesni-ksiegi-pierwsze-piesn-xviii>

Tekst opracowany na podstawie: Pieśni Jana Kochanowskiego księgi dwoje, Drukarnia Łazarzowa, Kraków, 1586

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Wolne Lektury (<http://wolnelektury.pl>). Reprodukacja cyfrowa wykonana przez Bibliotekę Narodową z egzemplarza pochodzącego ze zbiorów BN.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Aleksandra Sekuła, Olga Sutkowska, Piotr Wilczek.

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Wolne Lektury – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przekaż 1,5% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Wolne Lektury, KRS 0000070056.

Wspieraj Wolne Lektury i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

Przekaż darowiznę na konto: **szczegóły na stronie Fundacji**.